

Anatole France
IOKASTE

Çeviren: Alev Çamalan

üçn kta

I

“Ne yapıyorsunuz Mösyö Longuemare! Cebinize kurbağamı koyuyorsunuz? Ama bu iğrenç bir şey!”

“Matmazel, odama girdiğimde onu bir tezgâh üzerine yatırıp, pek hassas cımbızlarla bağırsak askısını çıkartıyorum.”

“Ama bu korkunç! Kurbağanız, o acı çekiyor!”

“Kışın az, yazın çok acı çeker. Eğer bağırsak askısı dış yüzeydeki bir hasardan ötürü iltihap kaparsa, acısı çok yüksek olur ve kalbi durur.”

“Zavallı hayvanlara böyle işkence etmek ne işinize yarıyor?”

“Acı üzerine yaptığım deneysel çalışmama örnek teşkil etmesi için yapıyorum bunu. Stoacılar’ın ne dediklerini bilmediklerini ve Zenon’un da bir budala olduğunu ispatlayacağım böylece. Zenon’u bilir misiniz Matmazel? Hiç bilmeyin. Duyguyu inkâr ederdi o. Duygu her şeydir. Size onların burun kıvrarak acıyı küçümseyen aptallar olduğunu söylersem, Stoacılar hakkında kesin ve yeterli bir görüş kazanmış olursunuz.

Eğer bu sakallılardan biri kurbağamın yerine cımbızımın altında olsaydı, acının arzuya göre ortadan kaldırılıp kaldırılmayacağını görürdü. Öte yandan, hayvanların acı çekme yetisine sahip olması oldukça yararlıdır.”

“Şaka yapıyorsunuz herhâlde! Acı ne işe yarar ki?”

“Acı elzendir Matmazel, canlıların koruyucusudur o. Mesela, ateş vücudumuza değdiği anda bizde büyük bir acı uyardırmasaydı, farkına varmaksızın kemiklerimize kadar ızgara olabilirdik.”

Genç kıza baktı. “Acı güzelliştir,” diye ekledi. “Richet şöyle der: ‘Zekâ ve acı arasında çok sıkı bir bağ vardır, en zeki canlılar, en fazla acıyı çekmeye muktedir olanlardır.’”

“Haliyle siz herkesten çok acı çektiğinize inanıyorsunuz. Bana acılarınızı anlatmanızı isterdim, ama münasebetsizlik etmekten korkuyorum.”

“Size söyledim Matmazel, Zenon aptalın tekiydi. Çok acı çekseydim bağırırdım. Sinir sistemi bu denli hassas, böylesine narin bir yapı olan size gelince Matmazel, siz acıya gösterişli bir enstrüman, sekiz oktavlık bir piyano tuşu takdim ediyorsunuz. İsteddiği takdirde en usta, en zengin besteleri çalabilir sizinle.”

“Bu söyledikleriniz çok mutsuz olacağım anlamına geliyor. Siz katlanılmaz birisiniz. Şaka edip etmediğiniz anlaşılıyor. Fikirleriniz öyle sıra dışı ki, anladığım kadarı bile başımı döndürüyor. Bana dosdoğru cevap verin şimdi, hayatınızdaki bir kerecik makul olun, tabii eğer becerebilerseniz. Bizi böyle terk edip çok uzaklara gideceğiniz doğru mu?”

“Evet, Matmazel. Val de Grace’a ebediyen veda ediyorum. Artık soğuk algınlığı için reçete yazmayacağım orada. Kendi

isteğim üzerine ayrılıyor ve asistan olarak Cochinchine'e gidiyorum. Her konuda olduğu gibi, bu konuda da kararım kesin, enikonu düşündüm. Gülüyorsunuz, Matmazel. Ayaklarımın yere basmadığını düşünüyorsunuz. Ama nedenlerimi dinleyin: Böylelikle kapıcılardan, temizlikçi kadınlardan, ev sahibelerinden, garsonlardan, elbise tüccarlarından ve iç huzurumu bozan tüm diğer kızgın düşmanlardan kurtulmuş olacağım. Kafelerdeki garson çocukların sırtışını görmeyeceğim artık. Garsonların muhteşem kafatasları oluyor, siz de fark ettiniz mi, Matmazel? Bu, pek verimli bir gözlemdir. Ama bana verdiği fikirleri size anlatmanın bir faydası yok. Saint-Michel Bulvarı'nı görmeyeceğim artık. Fakat sarı ırkın dış yapısı ile ilgili incelememi bitirmeme yardımcı olacak kemik yapılarını keşfedeceğim Şanghay'da. Sizin de dediğiniz gibi Matmazel, tasasız insanlara has bir sağlık belirtisi olan bu canlı ten rengini kaybedip, çürümeye yüz tutmuş limon gibi olacağım. Karaciğerimde gerçekten merakımı uyandıracak türden bozukluklar meydana gelecek. İtiraf edin tüm bunlar seyahat etmeye değer.”

Asistan cerrah René Longuemare, köşkün bahçesinde böyle konuşuyordu. Önünde küçük bir çimenlik, yapay mağarası olan bir süs havuzu, bir erguvan ağacı, çit boyunca çobanpüskülleri vardı. Çitin öte yanında, uzakta, güzel vadi, La Seine soluk yeşil nehirler arasında dalgalanıyor, köprünün beyaz yoluyla sağ tarafa geçildiğinde, Paris koca çatılar, çan kuleleri, kubbeler altında kayboluyordu. Uzakta ıslık ıslık düşen gün ışığı, Les Invalides Katedrali'nin altın rengi kubbeleri üzerine ışıltılarını saçıyordu. Sıcak bir temmuz günüydü, gökyüzü masmaviydi; ufak tefek birkaç bulut, öylece hareketsiz duruyordu gökyüzünde.

René Longuemare'ın sohbet ettiği genç kız demir bir sandalye üzerine oturmuş, duru ve iri gözlerini asistan cerraha çevirmişti; dudaklarında bir acı, nedensizce susuyordu. Kararsız bakışlarının üşüyor gibi bir hali vardı. Öylesine bitkinlerdi ki, dümdüz bir burnu ve çökük yanakları olmasına rağmen, gözleri tüm yüzünü bir şehvet dalgasıyla aydınlatıyordu. Yüzü diğer kadınların 'bu genç hanımın yüzü de pek renksiz' diyeceği kadar solgundu. İri ve hafif nemli dudakları, iyilikseverlik ve teveccüh duygularını dile getiriyordu.

René Longuemare güçlkle berbat şakalarına döndü.

"Hayır! Size itiraf etmem gerek, Matmazel. Fransa'yı terk ederek aslında ayakkabı tamircimden kaçıyorum. Alman aksanı beni deli ediyor."

Genç kız tekrar gerçekten ayrılıp ayrılmayacağını sordu. Adam birden gülümsemeyi kesti.

"Yarın sabah 7.55 treni ile gidiyorum, Ayın 26'sında Toulon'da, Magenta'ya bineceğim.

René, köşkteki bilardo masasının üzerindeki fildişi topların birbirine çarptığını duydu. Güneyli bir ses, "On dörde yedi" diye bağırdı. René hızla cam kapıdan oyunculara baktı, kaşlarını çattı, aniden genç kıza veda etti ve altüst olmuş bir yüz ve gözlerinde yaşlarla alelacele oradan ayrıldı.

Genç kız çobanpüsküllerinin üzerinden, çit demirlerinin ardında giden adama bakakaldı. Kalkıp çitlere doğru koştu; çılgılık atmamak için mendilini dudaklarına bastırdı ve nihayet kollarını açarak, boğulan bir sesle bağırdı.

"René!"

Kolları iki yanına düştü; artık çok geçti, adam kızı duymamıştı. Hélène alnını demir parmaklıklara dayadı. Gevşeyen

yüz çizgileri, tüm varlığının onu terk edişi, tamir edilemez bir yenilginin şahitleriydi.

Köşkten gelen güneyle ses bağırdı.

“Hélène! Bir şişe Mader!”

Bu, kızına seslenen Mösyö Fellaire de Sisac’dı. Ufacık bedeniyle, oyuncuların puanlarının çubuk üzerindeki tahta halkalarla gösterildiği panonun önünde dikiliyordu. Tumturaklı bir tavırla bilardo sopasının ucuna tebeşir sürüyordu. Kalın, gür kaşlarının altında gözleri parlıyordu. Oyunun neredeyse yarısını kaybetmiş olmasına rağmen, yetenekli ve kendinden memnun bir hali vardı.

“Mösyö Haviland,” dedi misafirine, “kızımın bizi bir şişe Mader şarabıyla onurlandırmasını pek arzu ederim. Ne yaparsınız, gelenekçi ve dindar biriyim. Bir adalı olarak iyi şaraptan, özellikle Mader’den anladığınızı düşünüyorum. Şunun tadına bir bakın lütfen.”

Mösyö Haviland donuk bakışlarını Hélène’e doğru çevirdi ve kızın laka bir tepside getirdiği kadehi sessizce aldı. Mösyö Haviland uzun boylu, uzun dişli, uzun ayaklı, kızıl, kel bir adamdı. Kareli bir giysi giymiş, dürbününü de omzuna asmıştı.

Hélène gözden kayboldu. Endişeli bir ifade ile babasına bakmıştı. Onun böylesine kırılıp dökülen kibarlığından rahatsız olmuş görünüyordu. Özür dileyerek iyi hissetmediğini ve akşam yemeğinde onlara katılamayacağını haber verirdi.

Mösyö Fellaire, bulvardaki kafeler gibi boyanmış yemek salonunu tüm gürültüsüyle çınlatıyordu. Sağa sola çarparak kadehleri dolduruyor, yemekleri servis ediyordu. Gözünün önünde olan bıçağı görünce “Hah! İşte, servis bıçağı!” diye ba-

ğırıyordu. Büyük bir ciddiyetiyle bıçağın keskinliğini kontrol ediyor, peçetesini yeleğinin tepesine asıyordu. Şişenin ağzını açana dek, uzun bir süre şaraplarını övdü ve tatsız bir Siraküza şarabından bahsetti.

Bir yıllığına kiralanan bahçıvan, alaycı ve sinsi bir ifadeyle masanın hizmetini görmekteydi. Kenar mahallede oturan bu köylü, efendisinin her sözünde lafı gediğine oturtur, beriki ise hiçbir şey anlamamış görünürdü.

Eli yüzü kanlı canlı bir adam olan Mösyö Haviland çok yemek yiyor, yedikçe daha kırmızı oluyordu. Fakat hüznü hali hiç değişmiyor, sesi sedası çıkmıyordu. Mösyö Fellaire de Sisac işinden bahsetmeyeceğini söyledikten hemen sonra, ilk işini anlatmaya koyuldu. Komisyoncuymdu. Müşterileri arasında toprak sahipleri ve mülküne el konulmuş tüccarlar vardı. Mösyö Hausmann tarafından hızla yaptırılan yollar, bulvarlar ona pek çok iş sağlamıştı.

İşin gerçeği, kısa sürede çok para kazanmış olmalıydı (ama bundan hiç söz etmezdi), uzun zaman boyunca, kolunun altında bir evrak çantasıyla, ökçesi aşınmış ayakkabılarını sürüye sürüye Rambuteau Sokağı dolaylarında yürürken görülmüştü. Orada, bir avlunun sonundaki izbe bir büroda, zora düşmüş kasaplara danışmanlık ediyordu. O zamandan beri suratının iki yanında sallanan soluk ve tombul yanaklarını bu pis büroda edinmişti.

Kapısına vidalanmış bir levha üzerinde soyadı 'Fellaire' ve parantez içinde de kökenini göstermek adına 'de Sisac' yazıyordu.

FELLAIRE (DE SISAC)

Yeni konutunun girişindeki yeni levhada soyadından sonraki parantezlerin yerini virgül aldı.

FELLAIRE, DE SISAC

Üçüncü bir taşınmanın getirdiği üçüncü levhada virgül kalkmış, başka bir değişiklik olmamıştı.

FELLAIRE DE SISAC

Şehrin merkezinde, Neuve-des-Petits-Champs Sokağı'ndaki bir konutun birinci katındaki aynalarla dolu bir daireyi işgal eden ve Meudon'da kendine bir köşk yaptıran eski komisyoncunun artık kapıda levhası yoktu. Mösyö Fellaire, Sisac'da doğmuştu. Cantal bölgesindeki Saint-Mamet-la-Salvétat'a yakın bir yerdin burası. Kardeşi halen orada değirmenciydi.

Théâtre-Français'nin çevresini rahatlatmak adına, Butte-des-Moulins tepesinin bir bölümünün yıkılması gerektiğini öğrenir öğrenmez, Mösyö Fellaire kartlar, tanıtım yazıları, bildiriler yolladı ve mülk sahiplerini, yıkılacak binalardaki tüccarları ziyaret etti. 'İş gezisi' diye adlandırdığı bu seyahatte, Mösyö Haviland'ı görmeye, malikânesine gitti. Mösyö Haviland'ın tiyatronun yakınındaki tepenin eteğinde büyükçe bir evi vardı. Bu ev neredeyse iki yüz yıldır Haviland ailesine aitti.

Bankacı John Haviland bürolarını oraya 1789'da kurmuştu. Hatırı sayılır bir miktar parayı,

XVI. Louis'nin mutlak varisi olarak gördüğü — eğer Fransızlar onun düşündüğü gibi meşruti monarşiye bağlı kalsaydı — Orleans Dükü'nün hizmetine sundu. Ancak, ne bu korkunç ilerleyiş süresinde yaşanan olayların, ne de doğuştan kararsız bir insan olan Dükün, gözü kara bankacının tasarılarına yardımını dokunmadı. O da yüzünü saraya çevirdi ve devrim karşıtlarını destekledi. Güzel Madam Elliot aracılığıyla Kraliçe ile bağ kurdu. 10 Ağustos'ta, krallığın mutlak düşüşünün ardından İngiltere'ye kaçtı ve Brunswick Dükü ve prenseslere yakın durdu. Seksen bir yaşındaki veznedarı David Ewart işyerinin tehdit altındaki çıkarlarını korumak için Paris'te kalmak istemişti. Yurttaşlık belgesi olmadığı için şüpheli konumuna düştü ve tutuklanarak Conciergerie'ye götürüldü. Dört aydan fazla bir süre orada unutuldu. Sonunda, 20 Temmuz 1794'de Devrim Mahkemesi'ne çıkarıldı ve en büyük suçlama olan komploculuktan ötürü, o dönem Renversée Meydanı olarak bilinen Trone Meydanı'nda aynı gün giyotine gönderildi.

Haviland Bankası'nın çöküşünü yılmaz sadakati ile bu ihtiyar önlemişti. Ancak Butte-des-Moulins'deki evin tiyatroun kollarından birine dönüşmesi engellenemedi ve ev kiraya verildi.

Kazma vurulduğunda oldukça kararlı ve kirlenmişti. Pencerelerin dış cepheri lükens işlemeliydi. Anahtar taşının üzerindeki zırlı bir başlığı olan kabartma heykel, bir kahramana yakışır şekilde kaşlarını çatıyor, arabacı girişine göz kulak oluyordu. Kuru temizlemeci ve anahtarcı levhalarının olduğu uç taraftaki kabartmanın bir yüzü mavi diğeri ise sarıydı. Kapının sağına, soluna ve tonozların altına

asılmış ilanlarda, müstensih ve elbisececinin isimleri yazıyordu. İçerde muhteşem bir demir işleme ile çevrili taş merdiven toz, toprak, tükürük ve marul yaprakları yüzünden perişan haldeydi. Ekşi bir alkalın kokusu sarmıştı etrafı. Sahanlıkta çocuk bağırıları duyuluyordu, evlerin yarı açık kapılarının arasından ince fanilayla gezen kadınlar, işlerini önemsemediklerinden yahut boş gezmenin getirdiği umursamazlıktan ötürü ceketlerini giymeyen adamlar görülüyordu.

Haviland Malikânesi son günlerinde işte böyleydi. Mal sahibinin çıkarlarını korumakla mükellef Mösyö Fellaire de Sisac oraya gitmişti. Balıkçı kadının tezgâhını koyduğu arabalık ve terzi kadının dikiş diktiği tavan arası dâhil olmak üzere, otuz metre dış cephe, eklentili iki dükkân ve teçhizatları ile beraber otuz iki farklı işletme olarak yazıya geçti. Mülkleri elinden alınan ev sahiplerinin zararını karşılamak adına, şehir idaresinin atadığı kurula verilmek üzere hazırlanan raporda her şey bir bir belirtildi. Meselenin mahkemeye düşmesi halinde, Mösyö Fellaire de Sisac avukat ve dava vekili temin edecekti.

Mösyö Fellaire de Sisac, Mösyö Haviland'ı önce Paris'te sonra Meudon'da yemeğe davet etti. Tüm müşterilerini masasında ağırılar, politik davranır, nabza göre şerbet verirdi. İçki masasında insanları çekip çevirmeyi biliyordu, tatlıya geçildiğinde ikna ediciydi. Şişelerin tıpasını açmayı severdi: 'İşte yaşamak' diyordu buna. Hayatının daha az bolluk içindeki yıllarında, küçük bir meyhanede, muşamba üzerinde kızarmış kestane yer, meyhanecinin beyaz şarabını içerdi. Zora düşen dükkân sahiplerine orada verirdi tavsiyelerini. Şimdi onları evinde ağırılıyordu. Gümüş yemek takımı ve isminin baş harflerinin yazılı olduğu bir masa örtüsü vardı.

Mösyö Fellaire de Sisac ve Mösyö Haviland kahveye geçmişlerdi. Batan güneşin kızıl ışıkları köşkün yemek salonunu aydınlatıyordu. Ölü yanakları sallanmaya devam eden iş adamı, misafirine aceleci bakışlar atarak, “Adalı dostum, konyağımın tadına bakın.” dedi.

Böyle ‘adalı’ diye seslenmek ona pek zarif geliyordu. Sonra İngiltere demek yerine Albion dedi. Ama bu denli romantik oluşundan ötürü hemen af diledi.

Mösyö Haviland konyağı içti, bir kadeh şarap istedi.

“Umuyorum ki Matmazel Fellaire’in rahatsızlığı pek mühim değildir.”

Mösyö Fellaire de öyle umuyordu. Mösyö Haviland her zamanki sessizliğine büründü.

Eklem rahatsızlığından ötürü bir İngiliz katılığıyla, sopa gibi dümdüz ayağa kalktı, zira romatizma ağrıları yüzünden dizleri iyice kötüleşmişti. Yeniden konuşmaya başladığında, kolunda sarı pardösüsü ile çoktan köşkün çitlerini aşmıştı.

“İzniniz olursa, kızınız Matmazel Fellaire ile evlenmek istiyorum.” dedi.

Adamcağız tam ustaca, lakin taşkın bir biçimde bir şeyler söyleyecekken İngiliz eline bir kâğıt tutuşturdu.

“Tüm varlığım burada yazılı,” dedi, “bana cevabınızı bir mektupla iletin lütfen. Uğurlamanıza gerek yok, iyi akşamlar.”

Kaskatı adımlarla istasyonun yolunu tuttu.

Genelde hiçbir şeyin şaşırtmayacağı Mösyö Fellaire, hızlı adımlarla on iki kez bahçedeki havuzunun çevresinde döndü. Ay, böylesine çırpınıp dururken koca bir maske takmış gibi görünen duygusuz koca yanaklarını aydınlatıyordu. “Nasıl

olur?” diyordu kendi kendine. “Bu adam da diğer müşterilerim gibi evime girip çıkıyor. Yılda neredeyse iki yüz yabancı ile iş yapıyorum. Tek bir laf etmiyor. Üç beş defa kızımı görüyor ve birden onunla evlenmek istediğini söylüyor. Doğrusu olur iş değil! Acaba Hélène bu iki kişilik komediyi böyle ustalıklı yönetmiş olabilir mi? Mümkün değil! Ben o komedilerdeki babalardan biri değilim, Cassandre4 değilim ben. Evimde neler olup bittiğini bilirim ve zavallı yavrucağın onunla dört defadan fazla konuşmadığını biliyorum. Ama yine de korkuyorum bu durumu olması gerektiği gibi kabul...” Başparmağını ısırды, önüne çıkan bir engeli ölçen bir adam edasıyla, sabit bakışlarla durdu birden. Aklında bir düşünceyle eve girdi. Yemek salonundan geçerken Mösyö Haviland’ın ona verdiği kâğıdı okudu ve ardından kızının odasına çıktı. Purosunu kızıl şömine kenarlığının üzerine bıraktı ve bir hekim edasıyla Hélène’in yattığı yatağın başucuna oturdu

“Nasılsın bakalım, küçüğüm?”

Kız cevap vermeyince devam etti: “Mösyö Haviland büyük bir kibarlıkla hatırını sordu bu akşam...” Biraz durduktan sonra, oldukça çok yemiş bir adamın tok sesiyle, “Onu nasıl buluyorsun?” diye sordu.

Cevap alamamıştı. Ama şöminedeki ateşin yaydığı ışıktaki kızının donuk gözlerle baktığını gördü. Alnı ısıtıp veren bir düşünceden ötürü gerilmiş gibiydi. Kızının Mösyö Haviland’ın niyetinden haberdar olduğu kanısına vardı. Yanlış bir şeyler söylemekten çekincesi kalmamıştı artık.

“Mösyö Haviland seninle evlenmek istiyor.”

“Evlenmek istemiyorum,” dedi kız. “Seninle birlikte olmaktan memnunum.”

Adam oturduğu kanepede toparlandı, ellerini dizlerinin üzerine koydu ve içtiği likörlerden, yediği şekerlemelerden ötürü tahriş olmuş boğazından hırıltılı ve derin bir nefes aldı. Yeniden iş adamına dönüşmüştü.

“Kızım, ona ne cevap verdiğimi sormayacak mısın?”

“Peki, ne söyledin?”

“Çocuğum, seni rahatsız edecek hiçbir şey söylemedim. Bu kararı sana bırakmak istiyorum. Kendi arzumu sana zorla kabul ettirecek bir hakka sahip değilim. Benim bir zorba olmadığımı sen de iyi biliyorsun.”

Kız yastığa dirseğini dayadı:

“Evet, elbette biliyorum. Sen çok iyi bir babasın, evlenmek istemediğime göre beni buna zorlamayacaksınız.

Adam temiz yüreklilikle cevap verdi.

“Tekrar söylüyorum kızım, bir kuş kadar özgürsün. Ama biraz sohbet etmekten zarar gelmez. Nihayetinde ben senin babanım, seni seviyorum. Artık büyüdüğüne göre seninle rahatça konuşabilirim. Hadi, iki dost gibi sohbet edelim. Biz ikimiz mutlu mesut yaşayıp gidiyoruz. Ancak çok büyük bir servetimiz de yok. Ben her şeyimi dişimle tırnağımla kazandım, ama çok geç muvaffak oldum, hem de çok geç. Sana çeyiz parayı hazırlayana kadar köprünün altından çok sular akacak. İleride neler olacağını kim bilebilir? Yirmi iki yaşına geldin. Bugün sana teklifte bulunan beyfendi burun kıvrılacak birisi değil. Hatta onun bir talih kuşu olduğunu dahi söyleyebilirim. Açıkçası Haviland genç bir adam değil. Ne kadar makul olduğumu görüyorsun kızım. Ama o gerçek bir beyfendi. Zengin!”

Son kelimeyi söylerken ağzını kocaman açmıştı, eliyle İngiliz'in verdiği kâğıdı koyduğu cebine vuruyordu. Daha da ateşli bir şekilde devam etti.

“Bu Haviland şeytanı muazzam bir servetin sahibi. Evler, koruluklar, çiftlikler, değerli tahviller! Her şey! Bundan daha iyisi olamaz!”

Kız tiksintiyle yüzünü buruşturarak omuz silkti. Adam çok ileri gittiğini düşündü, tekrar söze girdi.

“Senin para için evlendiğini görmeyi istediğimi düşünme yavrum. Bu mümkün değil! Seni seviyorum ve mutlu olmanı istiyorum.”

Kızını seviyordu gerçekten. Evlat sevgisi sesini yumuşattı.

“Tanrı şahidim olsun ki senin mutluluğundan başka bir isteğim yok. Duygu nedir bilirim. Annen ile evlendiğimde onun kusurlarına bakmadım. Bak sana ne söyleyeceğim. Ben aslında hayalci ve duygusal bir insanım. Ah! İçimde bir romantik yatıyor. Eğer koşullar el verseydi ne yapardım biliyor musun? Köyde şiir yazmakla meşgul olurudum. Ama ne yaparsın. Yaptığım işler ruhumu da bedenimi de değiştirdi. Şimdi her şey için çok geç. Ah Tanrı'm! Hayat her zaman toz pembe değil. Fedakârlık yapmayı bilmek gerekiyor. Ama ben seni bu fedakârlıklardan, hayatın dertlerinden, tasalarından korumak istiyorum kızım. Zavallı anneciğın yeterince acı çekti ve sıkıntı içinde öldü. Duyuyor musun beni? Sıkıntı içinde öldü.”

Gözyaşlarını sildi. Gerçekten duygulanmıştı. Aslında yalnız kalıp işleriyle daha rahat meşgul olabilmek için Niort'a, ailesinin yanına gönderdiği karısı tüberkülozdan ölmüştü.

Ama sarhoşluğun verdiği duygusallıkla ağzından çıkan her söz onu içlendiriyordu. Kızının yüzünü ellerinin arasına alıp öpücükler kondurdu.

“Beni dinle,” dedi aniden, “seni iyi tanıyorum, Lili’m. Sana rahat ve gösterişli bir yaşam gerek. Hata ettim. Çok hırslıydım. Senin için hiçbir şeyi yeterli bulmadım. Zengin olman için yetiştirdim seni. Ne kendine bakmayı ne hesap yapmayı bilirsin. Eğer zengin olmazsan dünyanın en mutsuz kadını olacaksın ve bütün bunlar benim yüzümden olacak. Zavallı baban için ne büyük vicdan azabı! Bu beni öldürür! Ama servet ayağına geldi. Kapını çalıyor. Duyuyor musun? Biz ona içeri girmesini söyleyeceğiz, küçüğüm. Ne dediğimi anlıyor musun? Seni seviyorum, seni her şeyden çok seviyorum küçük kızım. Sana neyin münasip olduğunu en iyi ben bilirim. Sevgi insanı yanlışla sürüklemes. Bırak bu iş ile ben alakadar olayım.”

Hélène umursamaz bir ses tonuyla Mösyö Haviland’ın Paris’e yerleşmek gibi bir niyetinin olup olmadığını sordu.

“Elbette var!” diye bağırdı Mösyö Fellaire. Aslında bu konuyla ilgili hiçbir şey bilmiyordu.

Müstakbel damadının davranışlarının pek zarif olduğunu, genç hanımların başını hâlâ döndürebildiğini de sözlerine ekledi. Duyguları ise pek hassastı... Mösyö Fellaire bir insanın böylesi hassas duygulara sahip olabileceğine hiç ihtimal vermemişti. Son kartını oynadı, evlerden, arabalardan ve mücevherlerden bahsetti.

Hélène, René Longuemare’ın gidişini düşünüyordu. Ne bir aşk ne pişmanlık sözü etmiş, uzunca bir süreliğine uzaklara gitmişti. Eğer geri döneceğini, onu aklından çıkarmayacağı-

nı, hep hatırlayacağını söyleseydi... Ama tek söz etmemiştir. O halde René onu sevmiyordu. Evet, o kitaplarından, küçük şişelerinden, neşterinden ve pensinden başka şey sevmeydi. Sadece onu dinlemeye pek hevesli olduğu için ilgilenmişti kendisiyle. Herhangi bir kıza anlatabileceği binlerce saçmalık anlatmıştı ona. Yine de, hep hissettiği gibi onu gizliden gizliye sevmiş miydi acaba? Öyleyse kaçışından ötürü intikamını almış olacaktı. Sonra babası doğru söylüyordu. O zenginlik için yaratılmıştı. Lükse eğilimi vardı. Peki, nasıl dayanacaktı? Mücadele etmek nasıl da yorucuydu! Daha ilk hücumda beli bükülmüştü! Babası bu konuyla ilgilenecekti.

Hélène yenilgiyi baştan kabullenen yaradılıştan biriydi. Bu yabancıya ona olan duyguları da ruhunu okşuyordu. Bu aşkın ne denli derin ve gerçek bir aşk olduğuna kati bir biçimde inanıyordu. Sınır tanımayan bu adam, yirmi beş yıl boyunca sıkılmaksızın dünyayı dolaşmış, herkes için soğuk bir yaradılıştan başka bir şey ifade etmeyen ve genç bir delikanlı gibi kendisine tutulan, üç ay boyunca neredeyse hiç konuşmadığı ziyaretlerde bulunmuş bu adam, ona adını ve servetini sunuyordu. Bu adam bir yabancı, cesur ve cömert değil miydi? Onu sevmenin bir yolu yok muydu? Belirsiz bir ifadeyle güzel başını kaldırdı ve mırıldandı: “Göreceğiz.